

שבת הגדול - תשס"ד

בני תלמי

סוף השבוע שלנו – **שבת הגדול**, שהוא שבת אחרונה שלפני פסח, היה מכונה כך מסיבות שונות (ראו "הצעה לסדר" עמ' 142) ובעיקר משום שאנחת הרווחה בבתי היהודים שהיו זוכים להפוגה מביעורי החמץ למיניהם, היתה עולה השמימה בקול גדול, שגם קולם של שופרות יום הכיפורים היו נשמע כאושות חרישיות לידו.

אנחנו זכינו לעשות את השבת הזאת בבית, והיא כולה קודש להכנות לסדר, שנאמר: מי שלא מכין סדר בשבת הגדול, לא אוכל כופתאות בפסח, ומי שלא אוכל כופתאות בפסח, טוב לו שלא בא לעולם, וממילא שערי שמים נעולים בעדו, שנאמר: "קמתי אני [בשבת הגדול] לפתוח לדודי, וידי נטפו מור, ואצבעותי מור עובר על כפנתאות המנעול".

וביום שני ערב חג, ונחזור ונספר ביציאת מצרים, ונפתח בשבח ונסיים בשבת, ונשאל מה נשתנה ולא נדע האם השתנה, ונשתה ארבע כוסות ונשמור אחת לשם בטחון שאם אליהו בכל זאת יבוא, ונשאיר פתחי טללים פתוחים בזה הלילה וגם את הדלת, שאם בכל זאת יבוא איזה גוי שאנחנו לא מכירים, ונשב בהסבת שמאל ונטבול בימין פעמיים, ונראה אם פרח הגפן ונראה אם פיתח הסמדר, ונראה אם הגיעה הדודה מעפולה ונראה עצמנו כאילו אנו יצאנו מבית עבדים, ונברך "המוציא" שכבר יצאנו ו"המביא" שכבר הגענו, ונברך ה"מוציא" מצה מן הארץ ו"המביא" המוני בית ישראל שדווקא ישובו אליה. ונחביא אפיקומן אחד במצב טוב, עמוק עמוק שהילדים בקושי ימצאו, ונוציא מהבויזם את המתנה שאבא כבר קנה באיזה תנאי זוגי לפני שנה – מה נשתנה, מה השתנה. ואז נעיר את הילד המנמנס ואת זה שנרדם ונדרוש להם על ארבעת הבנות, שנאמר: אם אין דעת בילדים אביהם מלמדם:

נוסח הנהללי	נוסח התל אביבי	נוסח הירושלמי
<p>בעד ארבע בנות הכתוב מדבר: אחת טובה ואחת רעה ואחת ישנונית ואחת שאינה יודעת שהיא יפה.</p> <p>טובה מה היא אומרת: אני חבצלת השרון שושנת העמקים, הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך.</p> <p>רעה מה היא אומרת: לכה דודי, נצא השדה נלינה בכפרים נשכימה לכרמים, נראה אם פרחה הגפן, הנצו הרימונים. שם אתן את דודי לך הרעה בשושנים.</p> <p>ישנונית מה היא אומרת: אני ישנה וליכי ער עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבוא דודי לגנו.</p> <p>יפה מה אומרים לה: עינייך יונים, שערך כעדר העיזים, פלח הרימון רקתך, דבש וחלב תחת לשונך.</p>	<p>כנגד ארבע בנות דברה תורה: בת טובה, בת רעה, בת ישנונית ובת שאינה יודעת שהיא יפה.</p> <p>טובה מה היא אומרת: אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש, נרד וכרכום קנה וקנמון מור ואהלות עם כל ראשי בשמים, לא ידעתי נפשי שחולת אהבה אני.</p> <p>רעה מה היא אומרת: הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה, סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני. דודי לי ואני לא.</p> <p>ישנונית מה היא אומרת: שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני. על משכבי בלילות ביקשתי את שאהבה נפשי, ביקשתי ולא מצאתיו, אקומה נא ואסובבה בעיר, הולך דודי למישרים דובב שפתי ישנים.</p> <p>יפה מה אומרים לה: מה יפו דודיך אחותי כלה, מה טובו דודיך מייך וריח שמנייך מכל בשמים.</p>	<p>נמצאת אומר, ארבע בנות הן: אחת טובה ואחת רעה ואחת ישנונית ואחת שאינה יודעת שהיא יפה.</p> <p>טובה מה היא אומרת: שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים, כאהלי קיודר כיריעות שלמה, עולה מן המדבר כתימרות עשן מקוטרות מור ולבונה מכל אבקת רוכל.</p> <p>רעה מה היא אומרת: בני אמי נחרו בי, שמוני נוטרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי.</p> <p>ישנונית מה היא אומרת: השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות ובאילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ.</p> <p>יפה מה אומרים לה: יפה את רעייתי כתרצה, נאווה כירושלים, איומה כנדגלות, כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות, אלף המגן תלוי עליו, כל שלטי הגיבורים.</p>

ואפשר גם לא להעיר אותם, אבל תמיד תמיד לזכור - בין הגנות והשבת, בין אלוהים למכות מצרים, בין הגדי לזוזים, בין הקדש לרחץ, בין הכרפס למרורים – שיש אביב בחוץ ושפסח זה גם שיר השירים.